

Fra Luka Livaja

ULOGA MINISTRANATA U LITURGIJI

Prvi dokumenat II. vat. sabora posvećen je liturgiji. To nije bez razloga. Sabor je želio obnovu Crkve, a obnova se ne može postići bez liturgije. Za liturgiju je Sabor ustvrdio da je ona vrhunac kojem teži sva djelatnost Crkve, a ujedno i izvor iz kojeg proistječe sva njezina snaga (usp. SC 10). Učestvovanjem u liturgiji »hrani se vjera onih koji sudjeluju, a duše se potiču k Bogu, da mu iskažu duhovno bogoštovlje i obilnije prime njegovu milost« (SC 33). Zato je koncilaska i pokoncilaska liturgijska obnova imala jedino i isključivo svrhu da vjernicima što više približi Kristovo otajstvo, koje se u liturgijskim činima svakednevno podanašnjuje. Od produbljene i shvaćene liturgije ovisi kršćanski život Crkve i vjernika.

Očito, takvo poimanje liturgije u životu vjernika nužno je dovelo do velikih promjena. Postavljen je princip: sve treba obnoviti i preispitati, kako bi liturgijski obredi bili shvatljiviji i vjernicima pristupačniji, te bolje i jasnije izražavali samu narav sakramenata (usp. SC 21, 50, 60, 71, 72, 75, 76, 77). Vjernici moraju sve više biti uključeni u liturgiju. To je izraženo riječima: »U liturgijskim obredima neka svatko, bilo služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada...« (SC 28). Istu misao ističe i Opća uredba Rimskog misala kad kaže da svatko ima pravo i dužnost sudjelovati u misnom slavlju na onaj način koji odgovara njegovu redu i službi (usp. OURM 58).

Da li je postignuto veće sudjelovanje vjernika?

Nakon tih smjernica i izričite želje saborskih i posaborskih dokumenata, normalno je bilo očekivati da će pokoncilaska liturgija procvasti i biti bogatija po raznovrsnosti sudjelovanja vjernika. Tu i tamo je to ostvareno. Ali, uzevši cjelokupno današnje stanje u Crkvi, nije se postiglo ni izdaleka onoliko koliko se očekivalo i koliko novi propisi dozvoljavaju i omogućuju. Čak bi se moglo reći da je u mnogočemu ponegdje liturgija i osiromašena, i to baš s obzirom na sudjelovanje vjernika. To se osobito opaža kod oltara. Nekada je svećenik bio okružen cijelom skupinom ministranata, koji su zajedno sa svećenikom i te kako doprinosili bogatstvu i

ljepoti obreda. Danas se zna dogoditi da je svećenik sam uz oltar kod zajedničkog euharistijskog stola, premda spremanje stola ili pripremljen stol po samoj svojoj naravi traži veći broj učesnika. Upravo su ministranti bili pozvani da dopune ono što traži sama narav stvari. Oni su ujedno bili i predstavnici vjernika kod euharistijske žrtve. Oni su zajedno sa svećenikom sačinjavali jednu zajednicu, a u isto vrijeme su sa svojim uzornim vjerničkim držanjem ukazivali na znakoviti karakter pojedinih obreda i kretnji.

Kako je danas stanje s ministrantima?

Danas se stanje malo izmijenilo. Najednom se počeo smanjivati broj ministranata kod oltara. Svelo ih se na onaj minimum koji je potreban da bi se obavilo ono najosnovnije kod oltara. Za tu pojavu se ne može naći opravdanje. Posebno ne danas, kada je i u okviru liturgijskih propisa veća mogućnost pristupa oltaru i šira sloboda. Liturgija naime više nije onako statična, da ne reknemo ukočena, kao nekada, nego je dinamična, a to zahtijeva širu angažiranost vjernika.

Za ovo opadnje ministranata mnogi pokušavaju naći razloge u obnovljenoj liturgiji. Ističu naime da je u predkoncilskoj liturgiji ministranska služba po sebi bila razumljiva. Svatko je uviđao potrebu ministranata kod oltara. Ta potreba je izvirala iz više razloga. Ministranat je bio pripomoć svećeniku u tolikim radnjama koje on sam nije mogao obavljati. Trebala mu je nečija ruka. Jezik je bio latinski, a ministrant je bio onaj koji je odgovarao u ime naroda. Sada su se stvari i prilike izmijenile. Sv. misa je pojednostavljena, svećenik i nema tolike potrebe od ministranata. Što je još važnije, jezik je narodni, vjernici sada sve razumiju. Svećenik direktno govori i dijalogizira s narodom. Stoga je ministrant izgubio svoju posredničku ulogu. Ako se tako pristupa k stvarima i ako se liturgija tim očima promatra, očito da je ministranska služba gotovo suvišna i da ministranti kod oltara više smetaju nego koriste.

Međutim, stvari ne stoje tako. Liturgijski propisi su sasvim drugačije orjentirani. Ministrant i danas još uvijek zauzima uzvišen položaj u liturgijskim obredima. Stoga ne smijemo gledati na ono što neki nepravilno rade niti se osvrćati na ono što neki govore na temelju nepravilne prakse ili krivog poimanja liturgije.

Što ministrant danas može u liturgiji?

Liturgijski čini nikada nisu privatni čini. Oni su uvijek slavlje čitave Crkve. Svi su prisutni ujedno i vršioци liturgije, premda na različit način. Posebno se to može reći za ministrante, a i Sabor to izričito kaže: »Pravu liturgijsku službu vrše i ministranti, čitači, tumači...« (SC 29). Tu istu misao je naglasio i papa Pavao VI. u svom nagovoru ministrantima: »Vi ste najuže povezani s euharistijskom žrtvom i dužnost vam je produbiti

teološko, duhovno i obredno znanje; vi ste izabrani suradnici ministerialnog svećenstva, kojemu pomažete svojim dragocjenim doprinosom; vi obavljate, kao što je izrazio II. vat. sabor, 'pravu liturgijsku službu'« (Pavao VI. Nagovor mladim ministrantima, 1. travnja 1970; L' Osservatore Romano, 2. travnja 1970). Ovako govore o ministrantima najmjerdavniji pedstavnici Crkve. Sv. Zbor obreda, u svojoj instrukciji »*Musicam sacram*« od 5. travnja 1967. god., između ostaloga osvrće se i na službu ministranata tvrdeći da u »liturgijskim činima posebno mjesto zauzimaju ministranti« (*Musicam sacram*, br. 13).

Iz svega toga se očito vidi da nije namjera Sabora, niti kasnijih dokumenata, da se umanju ili obezvrijedi ministrantska služba. Ona je dapače još jače naglašena, potvrđena i dana joj još veća važnost nego što je to bilo prije. Uzmimo samo ovaj primjer: Na misi koju slavi bolesni ili slijepi svećenik, a ima ovlast votivne mise, ministrant ne samo da može čitati čitanja dotičnog dana, nego u slučaju da tu nema drugog svećenika ili đakona, može čitati i evanđelje mjesto svećenika. Ovu je ovlast dao Sv. Zbor obreda u instrukciji »*Tres abhinc annos*«, od 4. svibnja 1967.

Mjesni ordinariji mogu u mjestima ili crkvama, gdje ne postoji mogućnost trojice svećenika ili đakona, dozvoliti da osposobljeni ministranti na Cvjetnicu ili Veliki petak čitaju evanđelje muke Isusove. To, međutim, prije nije bilo dopušteno. Sada je pak dopušteno, jer je na traženje biskupa to dozvolio Sv. Zbor obreda instrukcijom »*Inter oecumenici*«, od 26. rujna 1964. [AAS LVI (1964) 890].

Koliko je ministrantska služba cijenjena, može se zaključiti iz činjenice da je ministrantima na koncelebriranim misama dopuštena pričest pod obje prilike. Oni tu obavljaju pravu liturgijsku službu (SC 29), a svima onima koji u koncelebraciji obavljaju liturgijsku službu, uz dužnu katehezu, dopušta se pričest i kaležom Gospodnjim (OURM 242,8 a).

Naveli smo samo nešto od onoga što ministranti za vrijeme liturgije mogu obavljati i što im se sve tu omogućuje. A kolika je tek njihova uloga u procesijama, u ophodima, koje bi svakako trebalo uvesti u svim svećanim župskim misama, kao i u misama uz učešće većeg broja vjernika. Osim ophoda, koji je po sebi značajan i pun sadržaja za narod Božji koji putuje, ministranti za vrijeme toga nose križ, svijeće, vatru, vodu, a sve to liturgiji daje privlačnost i čini je shvatljivijom prisutnim vjernicima. Upravo je to svrha obnovljene liturgije: naime, da je vjernici što bolje shvate, da u njoj što aktivnije sudjeluju i da se što više od nje duhovno okoriste.

Simboličnost ministrantske službe

Ne bi se ipak smjelo promatrati ministrante samo kroz prizmu onoga što rade i koliko su aktivno zaposleni u liturgijskim činima, pa iz toga izvoditi nužnost njihove prisutnosti kod oltara. Ministranti više govore vjernicima svojom prisutnošću nego svojim djelovanjem. Svi znamo da je u liturgiji, posebno u euharistijskom slavlju, glavni djelatnik Krist. On je

onaj koji poziva, koji lomi kruh i pruža kalež vjernicima. Međutim, i ministrant je u liturgiji više nego obični poslužitelj. Njegova uloga ima simbolično značenje. Ministranti oko oltara simboliziraju i predstavljaju zajednicu. Na poseban način se to obistinjuje u velikim crkvama, gdje su vjernici daleko od oltara, ili im je gotovo nemoguće zauzeti mjesto kod oltara. Tada su oni kao zajednica jedva vidljivi. Ni sam svećenik ne može predstavljati, a još manje nadomjestiti zajednicu oko stola Gospodnjeg. Ministranti su tu neopohno potrebni i nenadomjestivi elemenat. Upravo grupa ministranata, okupljena oko oltara, sve to može popuniti i učiniti vidljivom zajednicu u neposrednoj blizini gozbe Kristove. Oni time u prisutnim vjernicima bude osjećaj zajedništva u Kristu.

Ovu simboliku zajedništva, koju predstavljaju ministranti, potkrepljuje još jedna činjenica. Svaka euharistijska služba u sebi uključuje prošlost, sadašnjost i budućnost. Euharistija nas sjeća prošlosti, ukoliko je ona vršenje i ovjekovječenje Kristove Posljednje večere. Ministranti kod mise predstavljaju dvanaestoricu apostola. Krist nije bio sam za stolom Posljednje večere. Ne dolikuje ni da svećenik bude sam kod oltara. Nadalje, Euharistija je današnje Kristovo djelo u Crkvi, a ministranti kod tog sa svojim bijelim haljinama predočuju sve krštenike konkretne zajednice i sjećaju ih njihove krsne nevinosti. Napokon, Euharistija je već ovdje na zemlji predokus gozbe u budućem Kristovu kraljevstvu, a ministranti simboliziraju sudionike na toj gozbi, Crkvu koja putuje prema svojoj konačnoj svrsi.

Sama ta simbolika opravdava ministrantsku službu i potiče da ih ima što više kod oltara i blizu oltara. Oltar i svećenik predstavljaju Krista, koji poziva, koji govori, a ministranti su oni koju ga pažljivo slušaju i dotiču ga se. Jasno, ovo zahtijeva duboku pouku ministranata, kako bi postali svjesni svoje službe i svoga simboličnog značenja u liturgiji. Na to i Koncil potiče kad kaže: »Sve ih (ministrante) stoga treba na svoj način brižljivo zadojiti liturgijskim duhom i poučiti da svoju ulogu obavljaju pravilno i skladno« (SC 29).

Ne samo simbolika

Da se ne bi dobio dojam da je ministrantska služba samo simbolična i isključivo vezana uz oltar, potrebno je upozoriti i na još jednu činjenicu koja je od egzistencijalne važnosti za život Crkve. Zajednica vjernika, osim liturgije, ima i svojih drugih obaveza. Vjernici su pozvani da i karitativno i socijalno djeluju. Crkva se toga nikada ne može odreći, jer bi time samu sebe zanijekala. Upravo na tom području mladi, posebno ministranti, mogu mnogo učiniti. Osim toga, oni vjernici koji su svojim zrelim godinama aktivni i angažirani na širem području kršćanskog života, redovito su takvi jer su bili aktivni i u mladosti. Onaj tko je kao kršćanin angažiran u mladim danima, redovito će takav biti i kasnije. Stoga su ministranti najpodesniji i najprikladniji da se odgoje kao angažirani vjernici.

Kao što i obitelj treba odgajati od početka, od najmlađih, tako treba postupati i sa župskom zajednicom. Gdje se nastoji što više ministranata i djece uključiti u službu oltara tako da s razumijevanjem sudjeluju u liturgiji i drugim aktivnostima Crkve, postavlja se najsolidniji temelj stvaranju jedne aktivne župske zajednice. O tom bi dušobrižnici i te kako morali voditi računa. Ono što netko kao dijete ili mladić usvoji, to olako ne napušta. Naše će župske zajednice sutra biti onakve kakve smo stvorili, ili barem nastojali oblikovati, kod mladog naraštaja.

Ima još jedna stvar koja je usko povezana uz ministrante, a od životne je važnosti za Crkvu i njezino poslanje. To su crkvena zvanja. Danas je broj svećeničkih i redovničkih zvanja u stalnom opadanju, i to gotovo u cijeloj Crkvi. Sve je manje svećeničkih kandidata. A tko može poreći da su ministranti i ministranske skupine najpodesnije i najplodnije tlo na kojem Gospodin potiče srca mladih da se odluče za svećeničku službu? Kao potvrdu za to, spomenimo jednu malu statistiku koju je Dr. Jakob Crottogini objavio god. 1965. u svojoj doktorskoj disertaciji: »Postanak i kriza svećeničkog zvanja«. On tu, između ostaloga, kaže da je od 425 upitanih bogoslova u Švicarskoj, Švicaraca, njih 316 ministriralo u mladim godinama. To je dosta visok postotak: 74,3%. Pitani su i drugi bogoslovi. Ustanovilo se da je od njih 196 ministriralo 154, dakle: 78,6%. Ljubav prema svećeništvu dobili su kod oltara kao ministranti. Ministrantska služba im je bila prigoda da se izbliza upoznaju s liturgijom, a preko nje i sa svećeničkim zvanjem. To je činjenica o kojoj bi trebalo voditi računa. Služiti kod oltara s radošću i s razumijevanjem liturgijskih obreda još uvijek je najidealnije sredstvo promicanja svećeničkih i redovničkih zvanja.

Zaključak

Na temelju svega gore iznesenog, mirno možemo zaključiti da su ministranti još i danas prijeko potrebni u liturgiji. Nisu ništa manje nužni nego u dojučerašnjoj liturgiji, a kad se ima na umu da današnji crkveni propisi pružaju širu mogućnost djelovanja, koje daje posebni ton liturgijskim činima, onda bi ih trebalo još više uključivati i voditi brigu o njima. Dušobrižnik koji je nemaran i ne vodi računa o ministrantima, propušta jedan dio svoga pastoralnog djelovanja, liturgiju lišava njezine simboličnosti, a Crkvi vjerojatno uskraćuje koje svećeničko zvanje. Nije to, niti može biti, malen propust! Stoga je i više nego nužno da se po svim našim župskim zajednicama ne samo formiraju nego i dolično vode ministrantske grupe. Ako ih se ne vodi i ne upućuje u liturgiju, vrlo lako će ostati skupine bez posebnog zadatka. Tako će se stvarati uvjerenje da više nisu ni potrebni. Time su onda osuđeni na propast, što je na štetu crkvenog života. Međutim, dušobrižnik koji ima liturgijsko-pastoralnog duha to neće dozvoliti. Naprotiv, on će sve učiniti da formira i duhovno vodi ministrante uvjeren da to ima veliku važnost ne samo za dolično obavljanje liturgijskih obreda već i za čitav vjerski život.